

Verksamhetsrapport 2001

Hälso- och sjukvårdsberedning Öst

Hälso- och sjukvårdsberedningarna har i och med 2001 funnits och verkat, enligt landstingets nya organisation för ledning och styrning, i ett år. Arbetet under första året har bl a inneburit att hitta former för hur arbetet i beredningarna och återföringen till landstingsfullmäktige ska fungera för att öka de förtroendevaldas kunskap om medborgarnas behov.

Beredningens uppdrag

Hälso- och sjukvårdsberedning Öst har under 2001 haft uppdraget att arbeta för att öka kunskapen om utbud, tillgång, efterfrågan och konsumtion av primärvårdens och tandvårdens insatser inom Kalix, Överkalix, Övertorneå och Haparanda kommuner.

Beredningen har också haft uppdraget att verka för förbättrade och utvecklade kontakter mellan förtroendevalda och bosatta i beredningsområdet, samt mellan beredningens ledamöter och politiska nämnder och styrelser i kommunerna. Uppdraget innebär att fungera som kontaktyta mellan fullmäktiges ledamöter och medborgarna i kommunerna i Östra Norrbotten och därigenom öka kunskapen hos fullmäktiges ledamöter.

Dessutom har beredningen haft uppdraget att följa upp verksamheten och lämna förslag till förändringar i landstingsplanen, samt att kontinuerligt följa upp och rapportera genomförd och planerad verksamhet.

Aktiviteter under året

Årets arbete har främst bestått av att träffa och främja kontakten mellan beredningens ledamöter och medborgarna i beredningens geografiska område via öppna möten. Beredningen har också träffat medborgare i deras situation som patienter på vårdcentralernas mottagningar och dess akutavdelningar.

Beredningen har träffat företrädare för verksamheterna på vårdcentralerna och Kalix sjukhus.

En viktig del av arbetet har även varit möten med kommunernas hälsoråd och med representanter för kommunernas sociala verksamhet.

Möten med medborgarna

Beredningen har under sina kommunbesök inbjudit till öppna möten med medborgarna för att diskutera primärvård och tandvård. För att möta medborgare som har ett stort behov av hälso- och sjukvård, men som själva inte har möjlighet att delta vid de öppna mötena har beredningen besökt äldreboenden och serviceboenden i kommunerna. Vilka verksamheter som besökts i olika kommuner varierar. Det beror på att olika ledamöter planerat besöken och på att strukturen i kommunerna ser olika ut.

De öppna mötena har behandlat fyra öppna frågor som underlag för diskussionerna:

- Vad behövs för att vårdcentralen ska kunna stödja dig?

- Hur ska den övriga hälso- och sjukvården se ut?
- Vad är bra i dag?
- Vad kan förbättras?

Beredningsledamöterna har tillsammans med åhörarna suttit i mindre grupper och diskuterat frågeställningarna. Därefter har frågorna tagits upp för en gemensam diskussion på det öppna mötet.

Kommunbesök i Överkalix

Under beredningens besök i Överkalix besökte ledamöterna ett dagcenter och två gruppboenden som drivs av kommunen. Beredningen anordnade också ett öppet möte för befolkningen i Överkalix.

Öppet möte

Beredningen anordnade ett öppet möte på Folkets Hus i Överkalix i slutet av mars 2001.

Diskussionerna handlade om betydelsen av att behålla de akutplatser som idag finns på vårdcentralen i Överkalix. Befolkningen blir allt äldre och därmed också målgruppen för akutplatserna. Jourverksamheten framhölls också som viktig för medborgarna, personer med hjärtbesvär lyftes upp som personer med behov av att snabbt erbjudas hjälp på vårdcentralen.

Medborgarna framförde att resurserna för sjukgymnastik, arbetsterapi och tekniska hjälpmedel är hårt ansträngda, vilket leder till vissa problem med tillgänglighet. Övriga synpunkter från medborgarna var också att det finns behov av tillgång till kurator i livets slutskede och att en dietist, som idag erbjuds inom distriktet, inte är tillräckligt för att fylla behovet.

Studiebesök

Beredningen delade upp sig i två grupper och gjorde studiebesök på Tallviksgården samt gruppboende och dagcenter. Tallviksgården är ett sjukhem för vårdtagare med stort behov av vård och omsorg, som drivs av kommunen.

Beredningen fick uppgifter om att samverkan mellan kommunen och sjukvården fungerar bra. Anhöriga och patienter upplevde att man får tillräckligt med stöd och hjälp. Från personalen framfördes önskemål om konsult hjälp på plats från psykiatrin för att slippa skicka patienter till Kalix. Boende besöks av läkare en gång per vecka eller vid behov på initiativ av boendets medicinskt ansvariga sjuksköterska.

Kommunbesök i Övertorneå

I Övertorneå besökte ledamöterna vårdcentralen för att där träffa medborgare i deras situation som patienter. Beredningen gjorde studiebesök på ett äldreboende och ett boende inom psykiatrin samt Övertorneå servicecentrum, som bedriver dagligverksamhet inom den kommunala psykvården. Beredningen träffade också folkhälso- och brottsförebyggande rådet och bjöd in till ett offentligt möte för boende i Övertorneå.

I kontakten med patienter och anhöriga delgavs beredningen en positiv bild av vården. Tillgänglighet, närhet och bra bemötande kännetecknar verksamheten.

Öppet möte

Förutom beredningens ledamöter och några verksamhetsföreträdare från vårdcentralen i Övertorneå kom det nio övertorneåbor till det öppna mötet. Synpunkter som framkom var bland annat att vårdcentralen borde ha som uppdrag att erbjuda intensivvård till hjärt- och strokepatienter. Verksamhetsföreträdare förklarade hur man arbetar med akut omhändertagande på vårdcentralen och de resurser inom intensivvård som hör hemma på sjukhuset. Åhörarna diskuterade också att det var jobbigt att färdas med ambulans från Övertorneå till Kalix på grund av den dåliga vägstandarden och framhöll betydelsen av att få behålla vårdcentralen i Övertorneå. Utökade resurser till psykiatrin och regelbundna hälsokontroller för personer över 70 år var också önskemål som framkom.

Studiebesök

Beredningens ledamöter träffade patienter på vårdcentralens mottagning och på Obs-avdelningen och gjorde studiebesök på Länsmansgårdens äldreboende, ett särskilt boende inom psykiatrin, samt vid Övertorneå Servicecentrum.

Kommunbesök i Kalix

Under kommunbesöket i Kalix var ledamöterna på studiebesök på Grytnäs och Kalix vårdcentraler. Beredningen träffade också representanter från Kalix sjukhus, socialnämnden i Kalix kommun, samt anordnade ett öppet möte för boende i Kalix.

Öppet möte

12 kalixbor och verksamhetsföreträdare från Kalix vårdcentral och Kalix sjukhus deltog vid det öppna mötet för att diskutera primärvården och tandvården i Kalix.

Diskussioner om kostnaderna för att gå till tandvården diskuterades och åhörarna efterfrågade den "nya" pensionärstandvården som förväntas reducera pensionärernas kostnader vid tandläkarbesök.

Det fördes också en diskussion om vilka vinster landstinget räknar med att uppnå i och med den nya organisationen. Beredningen informerade om att hela Norrbotten kommer att få en bättre samordning av resurserna med bland annat en gemensam kö inom samma specialiteter och att den nära bassjukvården ska erbjudas av vårdcentralerna. Det fördes också en prioriteringsdiskussion mellan olika verksamheter.

Åhörarna påpekade att när pengar satsats på att korta kötider räcker det inte med ökade resurser till kirurgi, eftersom operationer medför ett behov av ökade resurser även för "kringpersonal" och resurser utanför operationssalen.

Frågorna handlade också om vad som menas med att primärvården ska utvecklas och beredningens ledamöter informerade om att det främst handlar om ett utvecklat och förbättrat samarbete mellan primärvården och slutenvården så att hela vårdkedjan fungerar på ett bra sätt och behandling sker på rätt vårdnivå. Telefontillgängligheten och väntetiderna till Kalix vårdcentral kritiserades.

Mötesdeltagarna efterfrågade också någon form av "hälsohus" som kan erbjuda förebyggande hälsovård. Åhörarna ville veta vilka kompetensområden

som planeras att utvecklas för Kalix sjukhus och framhöll behovet av möjligheter till smärtlindring.

Studiebesök

Beredningen besökte Grytnäs vårdcentral för att bilda sig en uppfattning om verksamheten. Samtal fördes med patienter i väntrum samt en grupp nyblivna föräldrar, som deltog i föräldrautbildning. Beredningen fick en positiv bild av vårdcentralen. Kännetecknade är hög tillgänglighet, med god tillgång till läkare och övrig personal. Varje vecka anordnas även läkarmottagning i Töre.

Ledamöterna besökte också Kalix vårdcentral. Uppfattningen är att det på Kalix vårdcentral fanns en god tillgång till läkare, men att vårdcentralen trots detta upplevde svårigheter att tillgodose patienternas efterfråga att träffa en läkare samma dag. Lågt prioriterade patienter kan få en väntetid på 4-6 veckor för att få en läkartid. Patienter som är akut sjuka hänvisas ibland till akutmottagningen på sjukhuset efter kl 17:00. Kalix vårdcentral har även ansvar för läkarinsatser vid huvuddelen av kommunens särskilda boenden, vilket prioriteras högt.

Kommunbesök i Haparanda

I Haparanda besökte beredningen vårdcentralen, folktandvården och ett kommunalt äldreboende. Beredningen inbjöd också till möte med Hälso- och trygghetsrådet, ungdomsrådet och Finska föreningen i Haparanda.

Öppet möte

13 personer deltog vid det öppna mötet i Haparanda för att diskutera primärvård och tandvård. Åhörarna framförde synpunkter om att den varmvattenbassäng som finns på vårdcentralen borde byggas ut och att sjukgymnastiken saknar en traktionsbänk.

Åhörarna framförde också kritik mot kösystemet i primärvården i Haparanda. Medborgarna uppmanas att ringa i god tid för att erbjudas en läkartid. Läkarens planering sträcker sig dock inte längre än fyra veckor framåt, vilket kan leda till att patienten inte kan få en tid bokad direkt.

Diskussioner fördes om att möjliggöra för patienter att träffa specialistkonsulter på vårdcentralen i Haparanda regelbundet, i stället för att haparandaborna ska tvingas åka till Kalix eller Sunderby sjukhus. Det framfördes också frågor om att boende i Haparanda ska kunna åka till Kemi i stället för till Sunderbyn vid t ex förlossningar. Boende i Haparanda söker sig ibland till Kemi för vård när det är långa väntetider för vissa diagnoser.

Information på finska från patientnämnden efterlystes av åhörarna, samt en bättre samordning av sjuktransporterna från östra Norrbotten till Sunderbyn.

Studiebesök

Beredningens ledamöter besökte folktandvården och Solklippan, som är en kommunalt äldreboende. Beredningen träffade Haparandas Hälso- och Trygghetsråd för att få information om hur samverkan mellan kommunen och landstinget fungerar, samt finska föreningen i Haparanda.

Beredningen anordnade också ett möte med ungdomsrådet i kommunen. Ungdomsrådet framförde önskemål om att ungdomsmottagningens öppettider ska utökas och att informationen om öppettiderna på mottagningen för-

bättras. De framförde också negativa erfarenheter om ungdomarnas bemötande vid kontakt med vården. Beredningen tog initiativ till att en kontakt mellan ungdomsrådet och vårdcentralen etablerades för att lösa problemen.

Möten med verksamhetsföreträdare och förtroendevalda

Beredningen har också haft möten med verksamhetsföreträdare, förtroendevalda och andra samverkansorgan i kommunerna för att verka för bättre och utvecklade kontakter mellan dem och beredningen och för att fungera som kontaktyta mot fullmäktiges ledamöter. I samtliga kommuner med verksamma hälsoråd och ungdomsråd har dessa inbjudits till samtal av beredningen. Mötena med förtroendevalda och verksamhetsföreträdare har också varierat mellan olika kommuner beroende på struktur och planering.

Överkalix

Träff med Hälso- och trygghetsrådet

Beredningen inbjöd till samtal med Hälso- och trygghetsrådet under kommunbesöket i Överkalix för att presentera beredningens roll och arbete och för att få information och kunskap om rådets arbete.

Rådet nyttjas som ett forum för informationsutbyte med träffar varannan månad. Rådet anser att samverkan med hälso- och sjukvården fungerar bra och att det, på grund av att Överkalix har den äldsta befolkningen i länet, finns behov både av vårdcentralens jourverksamhet och av de akutplatser som erbjuds. Rådet har ett brett angreppssätt på de aktiviteter som genomförs. Under år 2001 har rådet bland annat satsat på föreläsningsserier för ungdomar om samliv och droger, kampanjer mot langning, föreläsningar om folksjukdomar och olycksfallsprevention m m.

Övertorneå kommun

Möte med Folkhälso- och brottsförebyggande rådet

Beredningen inbjöd Folkhälso- och brottsförebyggande rådet under sitt besök i Övertorneå.

Beredningen informerade om sin uppgift och roll till rådets deltagare, som bestod av verksamhetschefer från barn- och utbildningsenheten och socialtjänsten i kommunen, representant från försäkringskassan och kommunalrådet i Övertorneå.

Rådet informerade om att den brottsförebyggande delen i rådet kommit till efter oroligheten bland ungdomar, som bor i Övertorneå under sin utbildning. För att lösa problemen tillsattes representanter från polisen och kommunen. Rådet arbetar för och diskuterar ofta ungdomsfrågor vid sina träffar, samt arbetar med förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Rådet framförde att samverkan mellan kommunen och primärvården i stort sätt fungerar bra och påpekade vikten av att klara kontinuiteten i verksamheten genom att kunna behålla och rekrytera personal. Rådet berättade också om den kommunsamverkan som påbörjats mellan Övertorneå och Ylitorneå i Finland. Närheten till Finland har lyfts fram som positiv och har inneburit att tillgången till personal har varit god, då det i Finland i stället funnits ett överskott på utbildade sjuksköterskor.

Kalix kommun

Möte med representanter för Kalix sjukhus

Beredningen träffade personal vid Kalix sjukhus för att få en bild av hur verksamheten fungerar. Beredningen fick uppfattningen att vården på Kalix sjukhus fungerar bra, med god tillgång till läkare och övrig personal. Sjukhuset känner ett allt högre krav från patienterna och allt fler patienter med större vårdtyngd vårdas också inom den slutna vården. Vården som utförs idag är mer avancerad och kvaliteten har förbättrats. Det fördes också diskussioner kring hur budgetering till sjukhusen och vårdcentralerna ska fungera och huruvida pengarna ska följa med produktionen, d v s patienterna. Det fördes också en diskussion kring hur stor del av budget som ska användas till akut kirurgisk verksamhet och huruvida mindre sjukhus ska genomföra operationer under nattetid. Diskussioner om betydelsen av ett nära och bra samarbete med primärvården och kommunerna i framtiden, fördes också.

Möte med sociala nämnden i Kalix kommun

Beredningen hade möte med socialnämnden i Kalix kommun för att hitta kontaktytor och diskutera samverkan mellan landstingets och kommunens verksamheter i Kalix.

Det finns idag inget heltäckande samverkansavtal mellan landstingets verksamheter och kommunen. Avtalet som idag finns om palliativ vård mellan primärvården och Kalix kommun fungera bra. Den överenskommelse som finns mellan kommunen och primärvården när det gäller samverkan omkring ungdomsmottagningen har däremot inte fungerat som planerat, men kommunen räknar med att komma igång med verksamheten under början av nästa verksamhetsår. Det har också förts diskussioner mellan kommunerna i östra Norrbotten om samverkan kring ungdomsmottagningen i Kalix genom att andra kommuner köper tjänster av Kalix kommun efter behov.

Samverkan mellan primärvården och kommunen vad gäller äldre- och handikappomsorgen fungerar också bra. Det fördes däremot en diskussion om att kommunen och primärvården har olika uppfattningar om vem som har ansvaret för lättare sjukvård samt tolkningar av begreppet medicinskt färdigbehandlad. Primärvården och kommunen i Kalix samverkar också kring ett bättre omhändertagande av missbrukare.

Haparanda kommun

Möte med verksamhetsföreträdare på Haparanda vårdcentral

Beredningen fick information om vårdcentralens verksamhet, om ohälsotalet i Haparanda och om forskningsstudien av magtarmbakterier, som genomförts inom projektet "Kalixanda", samt samarbetet med Torneå.

Primärvården i Haparanda samarbetar med Torneå när det gäller ambulanssjukvård och planerar försök till samarbete med kommunen när det gäller personalbemanningen på vårdcentralen nattetid.

Beredningen informerades om att ohälsotalet i Haparanda är det högsta i Sverige. Det leder, enligt verksamhetsföreträdarna, till ett högt tryck på vårdcentralen och ledningen ifrågasätter om tilldelade resurser motsvarar uppdraget.

Beredningens uppfattning om primärvården

Beredningen har gjort en bedömning av *tillgången till, behovet av, och konsumtionen* av primärvård efter årets arbete.

Beredningens samlade bedömning är att primärvården i östra Norrbotten är stark och välorganiserad och i allt väsentligt uppfyller behoven. Kontinuiteten i vården för äldre personer med många sjukdomar och en längre tids behov av hälso- och sjukvård kan i stort tillgodoses.

Beredningen bedömer att den inte kan uttala sig om tandvården, då den inte undersökts närmare under verksamhetsåret.

Telefontillgängligheten är inte tillfredsställande till Haparanda och Kalix vårdcentraler. Beredningen ser ett högt tryck på verksamheterna som en förklaring. Vårdcentraler som har problem med köer och tillgänglighet har inte ansett sig klara av ha öppen mottagning. Dessa vårdcentraler har i stället valt att arbeta med tidsbeställda besök. Beredningen har också upplevt att medborgarna vill erbjudas en tid direkt de ringer till vårdcentralen så att de slipper ringa upp igen. Beredningen anser att detta bör fungera och om inte tid kan erbjudas ska ny kontakt tas med patienten från vårdcentralens sida. Beredningen ska även fortsättningsvis följa telefontillgängligheten

Den så kallade "Glesbygdsmodellen" som innebär att vårdcentralerna utanför sjukhusorten har ett antal akutvårdplatser, är av stort värde främst för den äldre befolkningen.

Beredningen har kunnat konstatera goda ambitioner när det gäller primärvårdens medverkan på ungdomsmottagningarna i Kalix och Haparanda. Kommunerna har inte alltid svarat upp mot denna insats. Beredningen har uppmärksammat behov av att rollerna klargörs och lokala överenskommelser träffas för denna viktiga verksamhet.

Beredningen vill också lyfta fram betydelsen av integritet för medborgare som besöker vårdcentralerna i deras situation som patienter. Besökare bör erbjudas att prata i enskildhet med en mottagningssköterska när de ska beskriva sina problem. Problemen kan uppstå på vårdcentraler som har en öppen mottagning och saknas vid tidsbeställda besök.

I östra Norrbotten har beredningen mött ett önskemål om att patienter ska erbjudas möjlighet att träffa en läkare närmare det egna hemmet, för att slipa resa till Sunderbyn. Beredningen anser att man bör sträva mot ett arbetsätt som liknar det som tandregleringsspecialisterna har. De åker runt i länet och möter patienterna i deras kommuner. I Haparanda kommun ser ledamöterna också ett behov av att informationsflödet mellan patienter och vårdcentralen förbättras.

Från såväl företrädare för primärvård, slutenvård som kommunerna har framförts kritik mot resurser och organisation av baspsykiatri i östra Norrbotten. Beredningen anser att man bör överväga att tillföra primärvården ytterligare beteendevetenskaplig eller psykiatrisk kompetens. Den uppföljning som beslutades vid omorganisationen av psykiatri, med införandet av slutenvårdsplatser vid Kalix sjukhus, har enligt beredningens uppfattning ännu inte skett.

Gynekologin på vårdcentralerna nyttjas inte i den utsträckning som de har kapacitet för. Kvinnorna väljer i stället att vända sig direkt till specialistvården, då de bedömer att vårdcentralen inte har den kompetens som de efterfrågar. Beredningen anser därför att vårdcentralernas roll och uppgift måste tydliggöras och att den kompetens som finns inom området gynekologi måste synliggöras. Detta för att undvika en överbelastning av specialistsjukvården, men också för att resurserna på vårdcentralerna ska nyttjas fullt ut.

Samverkan mellan landstinget och kommunerna

Samarbetet mellan primärvården och kommunernas verksamheter fungerar i stort sett bra. Det finns dock frågor som skulle lösas smidigare genom att dessa regleras i samverkansavtal. Avtal finns inte med alla kommuner och de som finns är olika till innehåll och inriktning. Primärvården bör försöka få till stånd samverkansavtal med respektive kommun, vilka bygger på givande och tagande. Avtalen ska omfatta gränsområdet mellan huvudmännen samt reglera samarbete, rollfördelning, information och kunskapsutbyte.

Frågor som beredningen särskilt vill belysa

- Att glesbygdsmodellen med vårdplatser har ett stort värde. Speciellt för den äldre delen av befolkningen
- Att baspsykiatri i östra Norrbotten bör förstärkas, så att den kan utgöra ett starkare stöd till den övriga hälso- och sjukvården.
- Att den nya organisationen med samordning av landstingets resurser i länet inte får leda till att samverkan mellan primärvård och sjukhuset försvåras. Under 2001 har all kraft ägnats åt att starta upp divisionerna. Det är nu viktigt att ansvaret för samordningen mellan vårdgrannar utvecklas i den nya organisationen.

Utvärdering av beredningens arbete

Det har inte funnits rutiner för en återkoppling till beredningen när enskilda ledamöter träffat medborgare. Beredningen anser det viktigt att alla ledamöter får ta del av erfarenheterna. Beredningen är också ense om att flera av beredningens ledamöter ska synas i fullmäktige och att det inte bara ska vara ordförande som rapporterar till landstingsfullmäktige.

Beredningen kommer också att under nästa verksamhetsår lägga större vikt vid att dokumentera och dra slutsatser av sina aktiviteter.

Ekonomisk redovisning

Hälso- och sjukvårdsberedning Öst:s ekonomiska förutsättningar under verksamhetsåret 2001 har varit en budget på 299 000 kr för arvoden och övriga omkostnader till ledamöterna. Utöver detta har beredningen 50 000 kr budgeterade för beredningens möten och aktiviteter.

	Budget	Utfall	Resultat
Budget arvoden och övriga omkostnader	299 000	276 300	22 700
Möten, aktiviteter	50 000	15 530	34 470
	349 000	291 830	57 170

8 JANUARI 2002

FEL! OKÄNT VÄXELARGUMENT.